

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 23 (36)

Суми – 2020

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i23.p45>

ПРАВОВИЙ СТАТУС КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ²

Резнік Олег Миколайович,
доктор юридичних наук,
доцент, доцент кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово – економічної безпеки
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Красилюк Максим Олександрович,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Стаття присвячена дослідженню правового статусу криптовалюти в Україні та її оподаткуванню. Не зважаючи на відсутність правового регулювання криптовалюти, її поширення є значним та не може бути зупинено. Проте, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що законодавчий вакуум – це підґрунтя для правопорушень та значна затримка економічного та правового розвитку держави. Неможливо будувати міцну економіку та сприяти розвитку бізнесу, не приділяючи увагу та не вирішуючи «проблемні» питання, що постають перед державою. Термін «криптовалюта» не має єдиного визначення, а деякі з науковців відносять її до цифрових грошей (валюти), деякі – до віртуальної грошової одиниці. Проте є ознаки, які відрізняють криптовалюту від інших віртуальних валют, серед яких: оцінка, структура, анонімність, прозорість, виконання трансакцій, правові аспекти. Тому до переваг використання криптовалюти можна віднести: децентралізацію, неможливість підробки, дефляцію, низька вартість обслуговування тощо. Слід зазначити, що на даний момент не існує чіткого алгоритму оподаткування, що буде працювати для кожної країни без виключень. Враховуючи економічні, соціальні, законодавчі та культурні особливості держав, визначення правового статусу криптовалюти відбувається по-різному. В Україні належне оподаткування криптовалюти неможливо здійснити без визначення правового статусу на законодавчому рівні, тому це один із першочергових кроків держави у заданому напрямку. Беручи до уваги той факт, що додаткові кошти для державного бюджету, а особливо у нинішній економічній ситуації ніколи не є зайвими та можуть бути ефективно витрачені на видатки за різними сферами, питання оподаткування криптовалюти на сьогодні постало досить гостро, як спосіб залучення державою додаткових коштів для забезпечення виконання нею своїх завдань та функцій.

Ключові слова: Правовий статус, криптовалюта, оподаткування, зарубіжний досвід, державний бюджет.

Reznik O.M., Krasilyuk M.O. The article is devoted to the study of the legal status of cryptocurrency in Ukraine and its taxation. Despite the lack of legal regulation of cryptocurrency, its

² Робота виконана в рамках проекту № 0120U100474 «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів».

spread is significant and cannot be stopped. However, we consider it necessary to emphasize that the legislative vacuum is the basis for offenses and a significant delay in the economic and legal development of the state. It is impossible to build a strong economy and promote business development, trying to avoid the "problematic" issues facing the state. The term "cryptocurrency" does not have a single definition, and some of the scientists refer to it as digital money (currency), some - to virtual currency. However, there are features that distinguish cryptocurrency from other virtual currencies, including: valuation, structure, anonymity, transparency, transaction execution, legal aspects. Therefore, the advantages of using cryptocurrency include: decentralization, inability to fake, deflation, low cost of maintenance, etc. It should be noted that at the moment there is no clear tax algorithm that will work for every country without exception. Given the economic, social, legislative and cultural characteristics of states, the definition of the legal status of cryptocurrency is different. In Ukraine, proper taxation of cryptocurrency cannot be implemented without defining the legal status at the legislative level, which is why it is one of the first steps of the state in the given direction. Considering the fact that additional funds for the state budget, and especially in the current economic situation, are never unnecessary and can be efficiently spent on expenditures in different spheres, the issue of taxation of cryptocurrency has become quite acute today as a way of attracting additional funds for the state. ensuring that it fulfills its tasks and functions.

Key words: Legal status, cryptocurrency, taxation, foreign experience, state budget.

Актуальність. Стрімкий розвиток нових технологій в сфері грошового обігу, поява нового виду валют – криптовалюти призводять до виникнення нової соціальної реальності. Цей розвиток неможливо зупинити або заборонити, вперше за весь час існування грошей, з'явилася технологія, регулювання якої вже існуючими методами неможливе. У традиційному уявленні валюта завжди емітується якоюсь конкретною державою в особі національного банку, але криптовалюта децентралізована, це недержавна, точніше, наддержавна структура. У розвинених країнах державні кордони стають все більш прозорими, а населення все більш мобільним, процеси світової глобалізації вимагають універсальні гроші, що дозволять проводити миттєві трансакції в мережі Інтернет. Феномен криптовалюти виник відносно нещодавно і тому на даний час існує безліч дискусій пов'язаних з правовим статусом криптовалюти та її використанням. Впровадження провідними державами світу регулювання криптовалюти на законодавчому рівні та намагання інших країн призводить до необхідності більш детальних досліджень, що забезпечать регулювання нового виду «грошей». Сьогодні, незважаючи на активне поширення криптовалюти в Україні, відсутнє закріплення її правового статусу та об'єкта оподаткування.

Метою даної статті є дослідження правового статусу криптовалюти в Україні, як об'єкта оподаткування.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі питання визначення статусу криптовалюти знаходиться у правовому вакуумі. Не зважаючи на

невизначеність криптовалюти законодавством у нашій державі, використання її від цього не зменшується. Регулятор фінансового ринку в Україні стверджує, що криптовалюта у межах нашої держави не є платіжним інструментом [1]. Виходячи з цього, використовувати її задля оплати послуг або будь-яких покупок не можна. Проте, проаналізувавши цю ситуацію з іншої сторони, то ні Національний Банк України ні Верховна Рада України, ні Міністерство фінансів до цього часу не спроміглися дати зрозумілих пояснень, чим є криптографічна валюта і який вона має статус на території України. Ніякої законодавчо обґрунтованої заборони на Bitcoin в Україні немає. Тому розрахуватись криптовалютою за якусь послугу чи товар, без її обміну на гривні, абсолютно реально. Щодня її починають приймати до оплати все більше торговельних майданчиків і магазинів.

Починаючи з 2014 року серед роз'яснень Національного Банку України можна виділити лише категоричну позицію відносно криптовалют та їх використання банками або будь-якими фінансовими структурами, проте два роки по тому була спроба впровадити щось на кшталт «своїх» системи блокчейн в декотрі державні реєстри саме через її відносну досконалість та новизну в сучасному світі. Ситуація не змінилася і протягом наступного року вже спільно від Національного банку України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг було наголошено, що на території України криптовалюта не може бути визнана грошима чи будь-якими похідними від цього поняття та попередили, що вкладання

особистих коштів у криптовалюту є особистим ризиком кожного [2].

Проте використання криптовалюти та її входження в суспільство від цього не зменшилось і в 2017 році до Верховної Ради України було подано законопроект «Про обіг криптовалюти в Україні» [3], що передбачав визначення поняття криптовалюти та її похідних, було запропоновано внести зміни до Закону України «Про Національний банк України» статті 7, що покладала б на НБУ функцію регулятора та моніторингу усіх криптовалютних трансакцій, а оподаткування криптовалютної біржі відбувалося б відносно чинного законодавства. Цього ж року було подано альтернативний законопроект «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» [4]. Пропонувалося визначити криптовалюту як децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений у цифровому вигляді та функціонувати як засіб обміну. Проектом передбачалося встановити можливі фактори для розвитку криптовалют в Україні, для здійснення операцій з ними, стабільної роботи бірж з обміну криптовалют та роботи майнерів у правовому полі. Пропонувалося можливість надання преференцій для користувачів ринку задля стимулювання нової криптоекономіки. У 2018 році у Верховній Раді України було також зареєстровано Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» яким передбачалося оподаткування операцій з криптовалютою як ПДФО та воєнним збором. Але залишається відкритим питання яким саме чином буде визначатися база оподаткування операцій з продажу криптовалюти чи вартість криптовалюти, оскільки офіційно держава не врегульовує ціну криптовалюти, а сам її курс може змінюватися декілька разів на день. Крім того актуальним залишилося питання про обґрунтованість розміру такої ставки.

Сукупність проаналізованого матеріалу визначає необхідність переймання досвіду інших країн, що частково або повністю впоралися з правовим регулюванням криптовалюти та її оподаткуванням.

Втім якщо звернути увагу на досвід зарубіжних держав, то можемо з упевненістю стверджувати, що в Україні необхідно впроваджувати свою стратегію регулювання ринку криптоекономіки. Не зважаючи на приблизно однаково високий рівень економічного розвитку Німеччини, Японії та Канада, у кожній з цих країн присутнє своє регулювання криптовалюти. Враховуючи економічні та політичні особливості цих держав,

ми створили таблицю для структуризації інформації відносно правового та податкового регулювання криптовалюти (таблиця 1) [5; 6; 7].

Країна	Статус криптовалюти	Оподаткування
Німеччина	Приватні гроші, фінансовий інструмент.	Купівля-продаж цифрових валют була визнана операціями приватної торгівлі і стала класифікуватися як податок на доходи. Податок з таких операцій стягується тільки в тому випадку, якщо між датою покупки і продажу криптовалюти не минуло 12 місяців. Річний прибуток від торгівлі криптовалютами залишається повністю неоподатковуваним у розмірі до 600 євро за один рік. ПДФО становить від 14% до 45% залежно від отриманого прибутку податкових класів.
Японія	Повністю легалізована; використовується як засіб платежу	Похідні операції з криптовалютою підлягають комплексному оподаткуванню з максимальною ставкою податку 55% (прибутковий податок 45%, податок з резидентів 10%). Податкова ставка становить

		приблизно 20% (прибутковий податок 15%, податок з резидента 5%) незалежно від суми доходу.
Канада	Цифрове представлення вартості; цифровий актив.	Криптовалюта оподатковується, як і будь-яка інша інвестиція в Канаді. 50% прибутку обкладаються податком і додаються до вашого доходу за звітний рік.

Таблиця 1. Визначення правового статусу криптовалюти в Німеччині, Японії та Канади та її оподаткування

Проаналізувавши дані наведені в Таблиці 1, зазначимо, що податкове регулювання в цих країнах було б неможливе, якщо криптовалюта попередньо не була визначена у законодавстві або фінансовими регуляторами.

Для того, щоб мати уявлення про подальші можливості оподаткування криптовалюти в Україні, необхідно використовувати та переймати досвід провідних країн.

У листопаді 2019 року Верховною Радою України було отримано Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами» [8], у зв'язку з чим, вважаємо за необхідне розглянути зміст та проаналізувати перспективи правового та податкового регулювання криптовалюти в Україні. Законопроект передбачено внесення змін до Податкового кодексу України. Зокрема враховано визначення понять «криптовалюти» та похідних від цього, запропоновані ставки оподаткування відносно діючого Податкового кодексу України та зі змінами впровадженими щодо криптовалюти. Визначено тлумачення фінансового результату від операцій з криптовалютою.

На основі аналізу проекту закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами», попередніх нормативно-правових актів та з'ясованих особливостей оподаткування криптовалюти у провідних країнах світу пропонуємо наступне у сфері оподаткування:

1. Ввести прогресивну ставку оподаткування

криптовалюти починаючи від відсотку нижчого, за базу оподаткування (3 податкові класи, від 5%-15%).

2. Звільнити від оподаткування інвестиційний прибуток строком на 3 роки, задля стимулювання розвитку інвестиційного ринку криптовалюти.

3. Визначити обов'язком кіберполіції здійснення моніторингу трансакцій фізичними та юридичними особами, що підозрюються у «відмиванні коштів» та будь-якими зловживаннями використовуючи особливості криптовалюти.

4. Zobov'язati Naцiональний банк України здійснювати роль фінансового регулятора криптоактивів в Україні, визначити порядок ліцензування криптовалютних бірж.

5. Покласти відповідальність на єдиний правоохоронний орган, що здійснює протидію фінансово-економічним злочинам у вигляді моніторингу за особами, що підозрюються у недобросовісному обліку загального фінансового результату від операцій з криптоактивами.

6. Покласти відповідальність на Державну податкову службу України у виді створення та обліку особистих електронних кабінетів, де за допомогою електронно-цифрових підписів (задля ідентифікації особи) буде вестися облік придбання або створення криптоактивів.

7. Покласти відповідальність на Державну податкову службу України з приводу моніторингу операцій з криптоактивами, у разі виникнення підозр у зловживанні податковими деклараціями.

8. Передбачити можливість декларувати збитки від операцій з криптоактивами у відповідний звітний період з можливістю продовження до визначеного терміну сприяння розвитку інвестиційного клімату криптовалюти в Україні.

На основі аналізу даного законопроекту, вважаємо за необхідне підкреслити той факт, що даний законопроект може бути прийнятий Верховною Радою України, проте для ефективного правового регулювання, він потребує змін, деякі з яких були нами запропоновані, щоб дійсно вирішити проблему на фундаментальному рівні необхідно прийняти новий підхід у взаємодії всіх регулюючих органів України. Як було зазначено, питання, що стосується правової природи цифрової валюти і операцій з нею розглядається в кожній державі по-різному. Зважаючи на значний економічний розвиток, організованість податкових та фінансових систем зарубіжних країн, що були проаналізовані, робимо висновок, що саме від здатності швидко реагувати на поставлені завдання та події, що відбуваються у цифровому світі залежить значна частка надходжень коштів у державний бюджет.

Висновки. Відповідно до поставленої мети нами було проведено дослідження правового статусу криптовалюти в Україні, проаналізовано правовий статус криптовалюти у вибраних країнах: Німеччини, Японії та Канади, її оподаткування, визначено переваги та недоліки чинного законопроекту та запропоновані зміни і можливості для подальшого розвитку оподаткування криптовалюти в Україні.

Регулювання цифрової валюти наявними методами неможливий, тому трансформаційність законодавства та його здатність змінюватися з необхідною швидкістю є однією із фундаментальних вимог сьогодення.

Неможливо спрогнозувати, чи не з'явиться новий тип цифрової валюти уже наступного дня та враховуючи швидкість розвитку сучасних

технологій завжди існує вірогідність, що на ринку може виникнути щось принципово нове.

Україні необхідно вчитися до швидких змін у цифровому та технологічному світі. Виключно адаптивність державних органів та реагування на зміни у світовій економіці та тенденціях може призводити до економічного зростання та розвитку країни у будь-яких сферах. Досвід з правовим регулюванням криптовалюти показує чітку неспроможність фінансових регуляторів та законодавчих органів швидко реагувати на зовнішні зміни економіки та приймати відповідальні рішення. Швидкість реагування в 6 років на визначення правового статусу криптовалюти не є тим рівнем на який спроможна потенційна європейська держава.

Література:

1. Щодо віднесення операцій з «віртуальною валютою/криптовалютою «Bitcoin» до операцій з торгівлі іноземною валютою, а також наявності підстав для зарахування на поточний рахунок в іноземній валюті фізичної особи іноземної валюти, отриманої від продажу Bitcoin: Лист Національного банку України від 18.12.2014 року № 29-208/72889. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>.
2. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin : Національний банк України від 10.11.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14>.
3. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні. Нацкомфінпослуг: веб-сайт. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/Holovni-podii/13804.html>.
4. Про обіг криптовалюти в Україні: проект Закону України від 06.10.2017 № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.
5. Helke Kuballe, Hendrik Kuhl Die Besteuerung von Kryptowährungen in Deutschland. CH-D Wirtschaft. 2018. № 1. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ch/pdf/ch-d-wirtschaft.PDF>.
6. 仮想通貨税制、来年度は変わらず—申告分離課税、損益通算など持ち越し【2020年】. URL: <https://www.coindeskjapan.com/31283/>.
7. Guide for cryptocurrency users and tax professionals. URL: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/programs/about-canada-revenue-agency-cra/compliance/digital-currency/cryptocurrency-guide.html>.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами: проект Закону України від 15.11.2019 року № 2461. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67423.